

Олександра Ярошенко,
магістр 1 року навчання юридичного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Взаємозв'язок гендерної соціалізації та філософсько-правової антропології та його вплив на формування правової політики держави*

Важливим напрямом державної соціально-правової політики в сучасних умовах є забезпечення рівних прав чоловіків і жінок у всіх сферах суспільного життя. Завдяки цьому в сучасному суспільстві жінки беруть активну участь у політичній, економічній, соціальній сферах життя держави, мають усі можливості успішно само реалізовуватися в обраному ними професійному напрямку діяльності. Щодо інтеграції гендерної проблематики в професійній підготовці зайнятість жінок професійною діяльністю стрімко зростала протягом ХХ ст., продовжується ця тенденція й сьогодні. Упровадження гендерної рівності у військових інституціях означає поєднання досвіду, знань та інтересів жінок і чоловіків. Мета гендерної рівності полягає не в тому, щоби прирівняти жінок до чоловіків, а в тому, щоби наділити їхнє життя можливостями й шансами, які будуть рівними і зберігатимуться такими.

Гендерна соціалізація - збірна категорія, яка включає два поняття: "соціалізація" і "гендер".

---

* Наукова керівниця – завідувачка кафедри теорії та історії держави і права Віра Качур

Сутність соціалізації дозволяє виокремити в ній філософський, соціологічний, психологічний і педагогічний аспекти. Однак, найповнішу його характеристику забезпечує тільки міждисциплінарний підхід на основі дотримання методологічної цілісності, яка визначається методологічними принципами та інтегрованою природою її проходження і детермінації [1, с.9]

Таким чином, соціалізація - процес входження індивіда до різних спільнот, колективів і груп людей на підставі засвоєння норм, ідеалів, цінностей шляхом виховання та навчання.

Ґендер – це набута ідентичність, якій навчаються, яка змінюється протягом часу та значно варіюється в межах однієї культури та у різних культурах. Ґендер є відносним та стосується не просто жінок чи чоловіків, а відносин між ними [3].

Розглянемо «ґендер» як соціальний конструкт, що відображає процес соціалізації особистості, що складається з наступних компонентів: статево-рольові стереотипи, ґендерні стереотипи, ґендерні ролі, ґендерна ідентичність, ґендерний дисплей, ґендерний контракт, ґендерна система.

Під поняттям ґендерної соціалізації розуміють формування статевої ідентичності особистості – єдності поведінки й самосвідомості індивіда, який співвідносить себе з певною статтю й відповідає вимогам певної соціальної ролі [9]. Вона є цілісним процесом становлення особистості на різних етапах онтогенезу дитини, що в свою чергу вимагає ефективної соціально-педагогічної діяльності.

Зараз багато інтелектуалів у всьому світі ставлять перед собою питання: коли людство по-долає пандемію коронавірусу та воєнного стану, які виклики вийдуть на перший план? Можна виділити принаймні три з них. По-перше, це виклик неототалітаризму, який породжується використанням інформаційних технологій державами з імперськими амбіціями для досягнення гіперконтролю над населенням своїх та інших країн. По-друге, виклик гендерних інновацій, пов'язаний з феноменами трансгендеру, одностатевих шлюбів тощо. По-третє, виклик транс-гуманізму з тенденцією до трансформацій людини на основі перетворень її тілесності та використання штучного інтелекту. Зазначені виклики актуалізують розвиток філософської антропології та необхідність її практичного повороту [8].

Зважаючи на гібридну війну, в просторі якої Україна перебуває вже тривалий час, виклик неототалітаризму є найбільш актуальним, причому вже сьогодні, проте й інші також потребують осмислення та пошуку відповідей. Важливість сучасної вітчизняної філософської антропології полягає не лише у продовженні класичної її традиції, а й у тому, що український народ під неототалітарним тис-ком відстоює і розвиває свою цивілізаційну суб'єктність [7], створює власний цивілізаційний проєкт, зберігає і розвиває ідентичність, протиставляючи консолідацію зовнішній і

внутрішній конфронтації, відповідаючи, як уже загадувалося вище, на численні екзистенціальні та світоглядні виклики в умовах гібридної війни.

Отже, вітчизняна філософська антропологія може здійснити практичний поворот лише стаючи філософією людяності, переходячи від соціоцентризму до людиноцентризму. Тим самим вона резонує з архетиповими рисами української ментальності й класичної вітчизняної філософської думки, яка тяжіє до персоналізму. Це, звісно, не означає, що філософська антропологія в Україні відчужується від суспільної проблематики. Більше того, актуалізація світоглядних принципів та цінностей, які консолідують країну в часи жорстких геополітичних загроз та викликів, сприяють її суб'єктності, і є одним із провідних завдань практичної філософської антропології. Інша річ, що в умовах демократії вона не повинна включатися в цю проблематику на рівні обґрунтування ідеологем, які задає партія влади, що призведе до втрати і об'єктивності, і людяності. Це особливо важливо з огляду на тоталітарне й посттоталітарне минуле української філософії.

Фахівці, які займаються гендерними дослідженнями, поки що не опрацювали єдиного визначення гендерної антропології, хоча перші кроки у цьому напрямі уже зроблені І.Грабовською [4].

У контексті гендерних досліджень потребує аналізу і вже існуючий досвід існування української спільноти. З появою низки документів, спрямованих на вирішення питань гендерного розвитку суспільства в Україні, політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків стає обов'язковою складовою загальнодержавної політики. Потреба в такій досить радикальній перебудові гендерних стосунків у суспільстві спровокована кардинальними та швидкими змінами у суспільних відносинах, активними учасниками яких є і жінки, і чоловіки. Саме сучасний стан розвитку суспільства потребує і сучасного концептуального розуміння гендерних перетворень. Нова гендерна політика інтегрує специфіку, інтереси та цінності обох статей як рівноправних. Фундаментальною у цьому залишається роль держави і права [6].

Ст.3 Закону України «Про забезпечення рівних прав жінок та чоловіків» визначає головні напрями державної політики у питаннях формування українського гендерно-збалансованого суспільства, що передбачає утвердження, зокрема, і гендерне виховання і пропаганду серед населення України культури гендерної рівності; поширення просвітницької діяльності у цій сфері [5].

Тому здійснення такого завдання напряму передбачає первинні зміни в системі педагогіки. Предметом гендерної педагогіки є корекція процесу соціалізації молоді залежно від статі відповідно до соціально-економічних вимог. Розроблення теорії гендерної освіти та виховання має такі напрями: – дослідження педагогічних аспектів процесу гендерної соціалізації дівчаток

і хлопчиків як суб'єктів шкільного виховання, визначення впливу батьків, однолітків, педагогів, навчальної літератури на формування гендерної ідентичності індивідів обох статей; – виявлення закономірностей педагогічного впливу вчителів на гендерну ідентичність учнів для створення відповідного середовища для самореалізації індивідуальних можливостей учнів. Метою гендерного виховання є створення умов для формування егалітарної свідомості, вільної від гендерних стереотипів і відповідальної за свої міжособистісні взаємини в соціумі [2].

Гендерне виховання конструюється на основі аналізу моделей гендерних взаємовідносин, що розвиваються і трансформуються в суспільстві. Гендерне виховання виходить із того, що людина – не абстрактна нейтральна цілісність, а жінка та чоловік у їхній рівноправності, самовираженні й самоствердженні, що є найважливішим із соціальних орієнтирів у всіх сферах життя демократичного суспільства. Гендерне виховання – це цілеспрямований, організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих і жіночих ролей, поведінки, діяльності та психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством своїм громадянам залежно від їхньої біологічної статі. Гендерне виховання особистості здійснюється під впливом родини, освіти, засобів масової інформації, релігії, мистецтва, мови, правової та державної політики.

Література

1. Алексеєнко Т. Ф. Соціалізація особистості: можливості й ризики : науково-методичний посібник. К., 2007. 152 с.
2. Березнева І.М. Реалізація гендерної політики в сучасних військових закладах освіти. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 10. Т. 1. 2019. С.86-89.
3. Галан Ю. Гендерна соціалізація як одна з причин маргіналізації особистості в сучасному світі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. Вип. 1 (3). С. 15-18.
4. Грабовська І. М. Гендерна антропологія в структурі філософського знання: освітній та науковий виміри. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2011. Вип. 2. С. 146-152.
5. Закон України від 08 вересня 2005 р. № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав жінок та чоловіків». Url: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 20.04.2024 р.).
6. Іщенко Ю.А. Гуманітарна експертиза: засадничі принципи, мета, завдання. К. : Центр гуманітарної освіти, 2002. 203 с.
7. Пирожков С.І., Хамітов Н.В. Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини. Київ: Наукова думка, 2020. 256с.

8. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. *Від теоретичного до практичного повороту*. 3-тє видання, виправлене і доповнене. Київ: КНТ, 2019. 396 с.

9. Dulia A. V., Liakh T. L., Veretenko T. G. The Problems and Needs of the Families of Antiterrorist Operation Participants: Results of In-depth Interviews. *The New Education Review*. 2019. №55 (1). 220–230. DOI: <https://doi.org/10.15804/tner.2019.55.1.18>

---

* Наукова керівниця – доцентка кафедри адміністративного та фінансового права Світлана Ковальова

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

Рада аспірантів юридичного факультету

Студентська організація юридичного факультету

Студентський науковий гурток
«Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

09 травня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 09 травня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 215 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**